

Овечки, яким потрібні інші овечки

Вони були недбалі люди, і Том, і Дейзі, вони ламали речі й людей, а тоді тікали й ховалися в безмежжі свого багатства, чи незважності, чи ще чогось такого, що тримало їх разом, полишаючи іншим приборати за ними.

ФРЕНСІС СКОТТ ФІЦДЖЕРАЛЬД, «Великий Гетсбі»

Як виявилось, річ усе-таки була в капіталізмі. Якби довелося назвати момент, коли в ІТ-індустрії усе пішло шкереберть, я б вибрала суботній ранок 10 грудня 2016 року. Разом зі своїм старшим сином, який любить куховарити, я стояла на ринку біля прилавка з розкішними лимонами Мера. Саме там, під сонцем Сан-Франциско, поки над пагорбами Ной-Веллі розвіювався туман, мені повідомили інсайдерську інфу: найвідоміших очільників наймогутніших технологічних компаній Кремнієвої долини викликали на килим у Мангеттен, до Трампауера, на зустріч із людиною, яка щойно неочікувано стала президентом й уособлювала зовсім не те, що вони нібито відстоювали.

Ну, як викликали. Тихцем привели. Я дізналася про цей техносаміт лише тому, що одного з топів *не* запросили через його «ліберальні погляди» й «відкрите протистояння» новообраному президентові Дональдові Трампу. Обурений вигнанець зателефонував мені. «Підлизуватися до цього огрядного невдахи, який

усі свої бізнеси просто втопив, — ганьба, — сказав він. — Можеш у це повірити? Можеш у це *повірити?*»

Я вже не перше десятиліття висвітлювала зародження інтернет-індустрії, тож так, могла в це повірити. Рідним сином я щиро пишалася, а от через тих людей, які колись були молодими вундеркіндами й за яких я здебільшого вболівала, тепер почувалася як мати, чії нащадки перетворилися, ну, на мудаків.

Перший, кому я зателефонувала, — один із тих гігантів, який часом мене бісив, часто смішив і завжди відповідав на дзвінки. З усіх тих, про кого я писала, саме гендиректор Tesla та SpaceX Ілон Маск спілкувався зі мною як із хоча б наполовину людиною. Так, пізніше Маск перетворився на короля тролів у твіттері, який перейменував на X, та це був один із небагатьох титанів світу технологій, які говорили не заготовленими фразами, — попри те, що саме йому варто було б це робити чи не найбільше з усіх.

То якої ж думки був Маск про запрошення Трампа? Зустріч не мала офіційного порядку денного, що для мене означало: це не про політику, а про можливість зробити гарну фотку.

— Не йди, — попередила я його. — Трамп тебе підставить.

Маск не погодився. Він сказав, що піде, й додав: уже долучився і до бізнесової ради новообраного президента. Я нагадала, що Трамп постійно розпалює ворожнечу й у своїй кампанії обіцяв зупинити роботу в країні над масою питань, від імміграції до прав геїв. Маск відмахнувся.

«Я можу його переконати, — запевнив він мене. — Можу вплинути на нього», — сказав.

Очевидно, Маск був переконаний, що сама його присутність перетворить смердючу воду на вишукане вино, — він уже давно вважав себе не просто людиною, а іконою, часом навіть просто богом. Ну, нехай щастить, подумала я, поклавши слухавку.

Я заходилася телефонувати іншим топменеджерам по коментарі. Список гостей укладав суперечливий інвестор Пітер Тіль — більшою на оці, — який заробив свої статки ставками на проривні технології. Останнє його бачення виявилось найексцентричнішим: він поставив на Трампа. Сміливий крок, який увінчався величезним успіхом.

Зв'язуватися з Тілем я навіть не намагалася. Цей підприємець давно обірвав зі мною всі зв'язки, особливо після одного тривалого інтерв'ю у 2007 році, у якому ми не дійшли згоди буквально ні в чому. Коли вимкнулися камери, я заходилася тиснути на Тіля: геям треба забезпечити таке саме право брати шлюб і заводити дітей, як і гетеро. І Тіль, і я не приховуємо, що належимо до ЛГБТК+, але він стверджував, що у геїв не має бути «особливих прав». Я ж наполягала, що прав у нас немає в принципі. У нас не було нічого спільного. Зрештою, ми обоє одружились і завели дітей (я — двох), та, мабуть, інтуїція правильно підказала йому не мати зі мною справ.

Але дехто із запрошених сказав мені: Трамп тиснув, щоб вони погодилися. Були й такі, хто прийняв його запрошення охоче й наполягав, що Трамп несерйозно казав усі ті жахливі речі з трибун. Один спробував переконати, що ця зустріч — «публічний сигнал про перемир'я». Багато хто з них, як і Маск, запевняли, що порушать важливі питання, просто за зачиненими дверима. «Слухай, ну це ж явно цирк, — сказав мені один. — Усі в техноіндустрії для цієї адміністрації хочуть бути невидимими. Але ми змушені співпрацювати, бо робили це й раніше».

Головний фокус тут полягав у тому, що багато хто з техногігантів — включно із Шеріл Сандберг із Facebook, яка активно підтримувала кандидатку від демократів Гіллари Клінтон, — протягом усієї кампанії активно виступали проти Трампа. Майже всі вони критикували його заклик до «повної й тотальної заборони на в'їзд мусульман до Сполучених Штатів» і плани суттєво обмежити імміграцію. Ба більше, двоє запрошених — Маск і новий гендир Microsoft Сатя Наделла — й самі були іммігрантами. І більшість у приватних розмовах називала Трампа блазнем.

За ті десятиліття, що я висвітлювала життя еліти Кремнієвої долини, таке невимуслене лицемірство стало дуже поширене. Я спостерігала, як молоді ідеалісти, засновники стартапів, вистали в лідерів найбільших і найвпливовіших компаній Америки. І, за нечисленними винятками, що більше вони мали статків і влади, то частіше йшли на поступки — загорталися в дорогий кашеміровий кокон, аж поки не зникали десь у його глибинах,

не ховалися в комфорті й привілеях, там, куди не дістають неприємні речі.

Коли люди стають дуже заможними, до них злітаються зграї підлабузників, які цілими днями тільки те й роблять, що їх облизують. Чимало з цих мільярдерів сприймають це підлабузництво за реальність, уважають, що кожне їхнє слово — золото. Історія перетворюється на життє святих. І той, хто знав їх до того, як вони стали такими, й має хоч якась уявлення про них справжніх, стає або активом (правдорубом), або загрозою (теж правдорубом).

І все ж я мала надію, що навіть вони бачать якісь межі, що цю зустріч можна перетворити на шанс висловити певну позицію. Тим, хто мені телефонував, я радила перед походом до Трамп-тауера зробити спільну сильну заяву про ключові цінності й важливі для технологій та працівників галузі питання.

«Хіба не в цьому сенс демократії? — питала я в розмові одного з гендиректорів. — Нехай громадськість знає, що ви йдете до Трамп-тауера не коліно перед королем схилити, а протистояти хуліганові. Ви можете виступити проти його позиції щодо іммігрантів, адже саме іммігранти побудували Америку й тим паще — світ технологій. Ви можете захистити науку, тому що зміни клімату — серйозна загроза, а технології можуть відіграти ключову роль у розв'язанні цього питання. Можете наполягти на інвестиціях у критичні технології, які відкривають шлях до революції в охороні здоров'я, наприклад, чи порушувати питання транспорту замість того, щоб грузнути в політиці».

Визнаю, мене понесло. Так, я починала як репортерка, але поступово перетворилася на аналітикиню, а часом виступала й адвокаткою. Я дедалі частіше використовувала свою мережу контактів, щоб висловити чесну думку не лише читачам, а й цим мільярдерам, що перетворювалися на власні карикатури.

Звісно, мої поради цілковито проігнорували. Ці знамениті «руйнівники усталеного порядку» прийняли запрошення Трампа без жодних умов. Віддали свою гідність ні за що. Єдиним винятком стала Мег Вітман із Hewlett Packard. У нас колись був скандал через її позицію проти одностатевих шлюбів під час її кампанії на посаду губернаторки (згодом вона цю

позицію змінила). На цю зустріч Мег не прийшла. Вона була відданою республіканкою, але влучно назвала Трампа «нечесним демагогом» і ще в серпні, перед виборами, висловила підтримку Клінтон.

Інвестор Кріс Сакка, якого також не запросили, здавалося, чудово розумів, що відбувається, і прокоментував це дуже доречно. «Кумедна річ: у всіх угодах у світі технологій, що я укладав, фото ми робили вже після підписання паперів, — сказав він мені. — Якщо Трамп публічно зобов'яється підтримувати науку, перестане погрожувати цензурою в інтернеті, відмовиться від фейкових новин і засудить ненависть до різноманітності наших співробітників — ось тоді технологіерам буде сенс відвідати Трамп-тауер. А без цього їх просто використовують для легітимізації фашиста».

Чи змінив Сакка думку тих, на кого не змогла вплинути я? Ніт. І 14 грудня ці люди — точніше, овечки, як я назвала їх у своїй колонці, — які колись допомогли винайти майбутнє, пройшли через чорний хід Трамп-тауера й підтримали фашиста*. Навіть попри те, що новообраний президент відкрито нападав на Amazon та Apple, Джефф Безос і Тім Кук долучилися до решти й узяли участь у випуску шоу «Учень. Епізод із ботанами», який ніколи не потрапить в ефір.

Усі ці гендири не хотіли визнавати реальні причини, чому подалися до того позолоченого вовчого лігва. На кону стояли величезні гроші, й ці люди хотіли уникнути шкоди, яку адміністрація Трампа могла завдати технологічному сектору. Панове топменеджери хотіли права видавати робочі візи, а ще — укласти контракти з новим урядом, особливо з військовими. І повернути з-за кордону заховані на вигідних умовах грошенята.

Утім, понад усе вони хотіли захисту від законів, які доти успішно вдавалося обходити.

У корпоративному світі нікого не здивуєш плазуванням перед новою владою. Але з Кремнієвою долиною все мало бути інакше.

* Трамп колись вів шоу «Учень» (Apprentice), де учасники змагалися за його схвалення — показували свої навички в бізнесі. — Тут і далі прим. пер., якщо не зазначено іншого.

У 2000 році Google включив до свого кодексу поведінки девіз «Не будь злом». У Tesla Маск наполягав, що саме відданість людству спонукала його створювати круті електрокари для масмаркету — і що він прагне знизити залежність від викопного палива. Facebook мав стати інструментом, з яким ми формуватимемо «міцніші стосунки з дорогими людьми, будуватимемо сильнішу економіку з більшою кількістю можливостей і матимемо сильніше суспільство, яке відображатиме цінності всіх нас».

Усі ці компанії починали з масштабного кредо змінити світ. І справді зробили це, хоча в такий спосіб, як на початку й уявити не могли. Наслідки цього дедалі тривожніші: від неприємного впливу потоку дезінформації до ізоляції суспільства, яке стало залежним від гаджетів. Зі мною сталося те саме, і я навіть жартувала наприкінці своїх виступів: «Лишаю вас наодинці з вашим телефоном... Буквально: із телефоном у вас зараз найкращі стосунки. Це перше, до чого ви тягнетеся вранці, й останнє, чого торкаєтеся перед сном».

Це завжди викликало сміх, але на середині президентського терміну Трампа вже стало не так весело. Я явно недооцінила, на які компроміси готові піти технологічні компанії.

«Facebook, а також Twitter, YouTube від Google і решта стали сучасними цифровими торговцями зброєю, — написала я в одній зі своїх найперших колонок, коли у 2018 році прийшла колумністкою в New York Times. — Вони змінили спілкування між людьми. Об'єднання дедалі частіше перетворюється на розбрат, який потім роздувається до небаченого й руйнівного рівня. Вони перетворили на зброю Першу поправку. Громадський дискурс. А головне — політику».

Техногіганти стверджують, що вони не гірші за кабельні мережі рівня Fox News (це правда, але планка занижка) і що не існує очевидного причинно-наслідкового зв'язку, який довів би, що вони поляризують суспільство (виміряти це майже неможливо). Найчастіше, коли їхні платформи перетворюються на зброю, вони кажуть, що це «ненавмисно».

Воно, може, й так, але ж не *непередбачувано*. У французького філософа Поля Віріліо є вислів, про який я часто думаю: «Коли

ви винаходите корабель, то винаходите й кораблетрощу. Коли винаходите літак — винаходите й авіакатастрофу. Винайшовши електрику, ви винаходите й ураження струмом... Кожна технологія несе в собі негатив, який формується одночасно з технічним прогресом».

Поясню. Гітлеру не потрібен був інстаграм. Муссоліні не мав потреби твітити. У кривавих автократів не було нужди постити в снечпат, щоб увійти в історію своєю жорсткістю. Але уявіть лише, якби в них були ці надпотужні інструменти. А от у Трампа вони були, й вибори він виграв значною мірою завдяки соцмережам. Не лише завдяки ним, звісно, проте легко побачити безпосередній зв'язок: Рузвельт опанував радіо, Кеннеді — телебачення, а Трамп — соціальні технології. І не самотужки. Закордонні та внутрішні пропагандисти побачили можливість поширювати брехню й дезінформацію. Зловмисники й далі маніпулюють платформами, і реального вирішення досі не видно, адже ці могутні платформи роблять саме те, для чого їх створили.

Тоді, на 25-му поверсі Трамп-тауера, технолідерам вдалося відкараскатися від фотосесії, але не від відео. Публіці представили чотирихвилинну версію з усміхненим Трампом поруч із майбутнім віцепрезидентом Майком Пенсом і Тілем. Трамп незграбно плескав Тіля по руці й називав «дуже особливим».

Коли зустріч почалася, журналістів швиденько вивели геть. Опісля Безос назвав її «дуже продуктивною», а гендиректорка Oracle і членкиня перехідної команди Трампа Сафра Кац показала камерам великий палець. Більшість запрошених вийшла так само тихцем, як і зайшла.

Мене не здивувало, що учасники зустрічі не зробили заяв — ані спільних, ані індивідуальних. Зате, знаєте, хто їх зробив? Трамп. Його команда оприлюднила список із тринадцяти тем, які обговорювали на зустрічі, і про імміграцію там навіть не згадувалося. Хоча я обдзвонювала свої джерела й знаю, що Наделла з Microsoft спеціально порушив питання віз H-1B, які ще називають «візою для геніїв». Трамп нібито відповів: «Виправімо це. Що я можу зробити, щоб стало краще?». Натомість його адміністрація лише погіршила ситуацію, бо зрештою випустила указ